

Қожабекова З.Е., Карабева А.М.

**ГЕОГРАФИЯ
ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ
ТАРИХЫ МЕН
ӘДІСНАМАСЫ**

ОҚУ ҚҰРАЛЫ

**Ө. ЖӘНІБЕКОВ АТЫНДАҒЫ ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ФАКУЛЬТЕТІ

ГЕОГРАФИЯ КАФЕДРАСЫ

ҚОЖАБЕКОВА З.Е., КАРАБАЕВА А.М.

ГЕОГРАФИЯ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ ТАРИХЫ МЕН ӘДІСНАМАСЫ

ОҚУ ҚҰРАЛЫ

ШЫМКЕНТ 2024ж.

УДК 910
Қ 56

Ө.Жәнібеков атындағы Оңтүстік Қазақстан педагогикалық университеті
Ғылыми кеңес мәжілісінің шешімімен баспадан шығаруға ұсынылған (хаттама
№9 28.02.2024ж.)

Пікір жазғандар:

- Тасболат Б.** - география ғылымдарының докторы, М.Әуезов атындағы
ОҚУ «Биология және география» кафедрасының доценті.
- Кенжебай Р.Н.** - педагогика ғылымдарының кандидаты, М.Әуезов
атындағы ОҚУ «Биология және география»
кафедрасының аға оқытушысы
- Тажекова А.Д.** - география ғылымдарының кандидаты, доцент м.а.,
ОҚМПУ, «География» кафедрасының меңгерушісі.

Қожабекова З.Е., Карабаева А.М.

География ғылымының тарихы мен әдіснамасы: Жоғары оқу орнынан кейінгі
білім беру магистранттарына арналған оқу құралы. Шымкент, 2024ж. – 108 б.

Оқу құралы магистранттарға «География ғылымының тарихы мен
әдіснамасы» пәнін оқуда өзіндік жұмыстарды орындауда қажетті құрал болып
табылады. Оқу құралы география ғылымының теориясы мен әдістемесіне
арналған. Ол география ғылымының объектісін талдайды, географияның мәні
мен маңызды категорияларын, сонымен қатар терминология, модельдеу,
болжау, ғылымның функциялары, географиялық қызмет мәселелерін
қарастырады.

Оқу құралы Жоғары оқу орнынан кейінгі 7М01506 - География педагогін
даярлау білім беру бағдарламалары бойынша оқитын магистранттарға
арланған.

ББК 26.8

ISBN 978-601-7968-33-5

1. КІРІСПЕ

Өткенді білмей, бүгінгіні түсіну мүмкін емес, одан да көп болашақты болжау мүмкін емес. Сонымен қатар ғылымның тарихы мен әдістемесін білу оның одан әрі дамуы үшін қажет. Ғылымның тарихы мен әдістемесін білмей, оның болашағын дұрыс анықтау мүмкін емес. Тарих – болашақты болжаудың негізгі негіздерінің бірі. «География ғылымының тарихы мен әдістемесі» курсы география ғылымының тарихын ғана емес, оның әдістемесін де қамтиды. Әдістеме – тарихтан, жинақталған теориялық зерттеулерден және осы ғылымды тәжірибеде қолдану тәжірибесінен табиғи түрде туындайтын негізгі идеялар мен ережелердің жиынтығы болып табылатын философиямен тығыз байланысты ғылымның принципті маңызды ережелерінің жүйесі. Ұсынылып отырған дәрістер курсы географияның дамуының тарихын, қазіргі жағдайын талдау мен болжамын қамтиды.

«География ғылымының тарихы мен әдістемесі» курсының мақсаты – магистранттардың қазіргі географияның тарихы, әдістемесі және теориясы саласында теориялық дайындығын қамтамасыз ету. Курстың негізгі міндеттері:

1. Географ-магистранттарды географияның көне дәуірден қазіргі уақытқа дейінгі дамуының негізгі кезеңдерімен таныстыру; оның қарама-қайшылықтарын ашу, географиялық зерттеу объектісін, пәнін, мақсаттары мен әдісін анықтаудағы жетекші тенденциялар мен парадигмалардың ауысуы.
2. Қазіргі физикалық-экономикалық географияның және жалпы қазіргі ғылыми дүниетанымның теориялық өзегін құрайтын ғылыми теориялардың, тұжырымдамалар мен гипотезалардың мазмұнын ашу.
3. Магистранттарды өз бетімен білім алу және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру процесінде география ғылымын одан әрі табысты меңгеру үшін қажетті білім беру дағдыларының жүйесін қалыптастыру

«География ғылымының тарихы мен әдістемесі» курсы оқу нәтижесінде магистранттар негізгі Ежелгі дәуірден қазіргі уақытқа дейінгі географияның даму кезеңдері, қазіргі географияның жетекші бағыттары мен парадигмалары, географиялық қабықтың маңызды географиялық заңдылықтары, физикалық және экономикалық географияның жетекші теориялық концепциялары, географиялық заңдылықтардың көрінісі туралы ғылыми фактілер табиғи орта; әртүрлі табиғи және әлеуметтік құбылыстарды түсіндіру және талдау үшін әдістемелік және жалпы географиялық білімді сауатты пайдалана білу, географиялық карталар мен географиялық ақпараттың басқа көздерін дұрыс қолдана білу, география ғылымының теориясы мен әдістемесіне қатысты ғылыми ақпаратты өз бетінше іздестіру, қоршаған орта. География ғылымының теориясы мен әдістемесі оның ең проблемалық және күрделі салаларының бірі болып табылады. Оның ең маңызды концепцияларының көпшілігі пікірталас тудыратын және өте қарама-қайшы болып табылады: объекті мен пәні, негізгі әдісі, ғылым құрылымы және оның ғылымдар жүйесіндегі орны, теориялық және практикалық маңызы және т.б. Өкінішке орай, шешуге тиісті күш-жігер жұмсалмайды, бұл мәселелерде

Пайдаланган әдебиеттер:

1. Богучарсков В.Т. История географии: Учебное пособие / В.Т. Богучарсков. – М.: ИКЦ «МарТ», Ростов н/Д: Издательский центр «МарТ», 2004.
2. Исаченко А. Г. Теория и методология географической науки / А. Г. Исаченко. – М., 2004.
3. Максаковский В.П. Географическая картина мира в 2 кн. / В.П. Максаковский. – М.: Дрофа, 2005.
4. Максаковский В.П. Историческая география / В.П. Максаковский. – М.: Экопрос, 1997. Дополнительная
5. Кальво, Ф. (1984). География рисков. Критические тетради человеческой географии. Геокритика.
6. Хименес-Рейер, Л.С. (2003). География «глобальных» изменений: некоторые эффекты на организацию географического пространства. Quad. Geogr. Преподобный Колумб. Геогр., Вып. 12
7. Саез-Сегель, К. (2006). Географические последствия катастрофических событий Случай землетрясения - цунами 22 мая 1960 г., Анкуд. Чилийский университет, факультет архитектуры и урбанизма, географический факультет.
8. Сисо-Кинтеро, Г.Дж. (2010). Что такое география? Терра.
9. Валера-Бернал, Дж. (2012). Принципы географического метода. (Просмотрено 28 августа 2020 г.). Взято с: contraclave.es
10. Айтбаева, А. Б. Білім берудегі жаңа технологиялар Алматы: 2011ж
11. Алматы: Таймас, 2011ж
12. Әбиев Ж. және т.б. Педагогика. -Алматы: Дарын, 2004 ж.- 448 б.
13. Педагогика. Дәріс курсы. -Алматы: Нұрлы элем, 2003 ж.- 368 б.
14. Бегалиев Т. Педагогика. - Тараз, 2001 ж.
15. Қоянбаев Ж.Б. Қоянбаев Р.М. Педагогика- Алматы, 2000 ж.-378
16. Гонсалес, Пас. Что такое география? Смысл и принципы этой науки. Получено с guioteca.com
17. Липп, Даниэль. Основы географии. Получено с gaea.org.ar
18. Купер, С.Е. Некоторые принципы географии. Получено с tandfonline.com
19. Пачионе, Майкл. Прикладная география: принципы и практика. Получено с hrcak.srce.hr/file/106388
20. Viswaraj Vr. Каковы основные принципы экономической географии? Получено с quoqa.com
21. Баранский Н.Н. Становление советской экономической географии: Избр.тр. М.: Мысль, 1980, 288 с.

МАЗМҰНЫ

1	Кіріспе.....	3
2	География ғылымының методологиясы.....	5
3	Географиялық дүниетаным және болжамдау.....	12
4	География ғылым дамуының жалпы заңдылықтары.....	22
5	География ғылымының дамуының алғашқы кезеңі.....	26
6	География ғылымының ежелгі дәуірдегі пайда болуы.....	30
7	Орта ғасырлардағы географияның дамуы.....	35
8	XIV-XVII ғ.ғ. Географиялық ұлы жаңалықтар дәуірі.....	41
9	XIX ғ. ортасында ғылыми географияның дамуы.....	44
10	XIX ғасырдың екінші жартысындағы ғылыми географияның дамуы.....	51
11	Жаңа замандағы география.....	54
12	XX ғасырдың бірінші жартысындағы география.....	61
13	Қазіргі замандағы география.....	67
14	Қазіргі география ғылымдарының жүйесі.....	73
15	Қазіргі кезеңдегі жақын және алыс шетелдердегі география.....	79
16	Қазақстан даласының зерттелуі.....	87
17	Глоссарий.....	93
18	Пайдаланған әдебиеттер.....	107
19	Мазмұны.....	108